

VLAAMSE OVERHEID
DEPARTEMENT RWO – RUIMTELIJKE PLANNING

RUIMTELIJKE ANALYSE VAN DE MIGRATIE IN EN NAAR VLAANDEREN.

ONDERZOEKSRAPPORT: 29 SEPTEMBER 2006

SumResearch
Urban Consultancy

Brussel, September 2006
: 6016

Dossiernummer

SumColofon

datum opgesteld te Brussel op 29/09/06

onder de algemene
directie van Paul Lievevrouw

projectleider Brecht Vandekerckhove

projectmedewerkers Wim Moortgat
Dieter Somers
Hannelore Van Dorpe

SumContact SumResearch nv
waterloolaan 90
B-1000 Brussel
t +32 2 512 70 11
f +32 2 512 31 90
brugge@sum.be
www.sum.be

INHOUD

1.	Inleiding.....	8
2.	Materiaal en methoden.....	8
2.1.	Gebruikte data	8
2.2.	Begrippen	8
2.3.	Technieken	8
2.4.	Focus van het onderzoek	8
2.5.	Afbakening van leeftijdsklassen	8
3.	Belangrijkste migratietendensen tijdens de onderzoeksperiode 1997-2003 Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.	
3.1.	Interne migratietrends	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.1.1.	Algemene ruimtelijke migratietrends	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.1.2.	Evolutie van de suburbanisatie	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.1.3.	Leeftijd als bepalende factor	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.1.4.	Gebieden met "interne migratiedruk"	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.1.5.	Belangrijkste verhuisrelaties	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.2.	Externe migratietrends	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.3.	Totale migratietrends	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.3.3.	Algemeen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.3.4.	Gebieden met "totale migratiedruk"	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.4.	Specifieke kenmerken en trends van de migratie aan de hand van indicatoren.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.5.	Gebieden met een specifieke migratiedynamiek	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.5.1.	Het Kustgebied	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.5.2.	De migratie met Wallonië ..	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.5.3.	De migratie met Nederland .	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.5.4.	Andere gebieden met een specifieke migratiedynamiek	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.5.5.	Besluit: specifieke gebieden	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.	Case studies.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.1.	Middelkerke	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.1.1.	Migratiedynamiek	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.1.2.	Situering typologieën	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.1.3.	Kustlijn	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.1.4.	Verkavelingen parallel aan de kustlijn	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.1.5.	Vakantiedorp	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.1.6.	Centrum badplaats	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.1.7.	Polderdorp	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.1.8.	Besluit	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.2.	Lanaken	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.2.1.	Migratiedynamiek	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.2.2.	Situering typologieën	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.2.3.	Centrum	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.2.4.	Centrumwijken	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.2.5.	Grensdorp	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.2.6.	Woonpark	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.2.7.	Besluit	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.3.	Sint-Genesius-Rode	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.3.1.	Migratiedynamiek	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.3.2.	Situering typologieën	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

4.3.3. Centrumgebied Sint-Genesius-Rode	Fout!	Bladwijzer	niet
gedefinieerd.			
4.3.4. Woonparkgebieden	Fout!	Bladwijzer	niet
4.3.5. Besluit	Fout!	Bladwijzer	niet
4.4. De as Gent-Dendermonde	Fout!	Bladwijzer	niet
4.4.1. Migratiedynamiek	Fout!	Bladwijzer	niet
4.4.2. Situering Typologieën	Fout!	Bladwijzer	niet
4.4.3. Kern onder grote verstedelijkingsdruk	Fout!	Bladwijzer	niet
gedefinieerd.			
4.4.4. Kern in suburbaan gebied Gent	Fout!	Bladwijzer	niet
gedefinieerd.			
4.4.5. Goed ontsloten landelijke kernen	Fout!	Bladwijzer	niet
gedefinieerd.			
4.4.6. Verlint landschap	Fout!	Bladwijzer	niet
4.4.7. Residentie in groengebied .	Fout!	Bladwijzer	niet
4.4.8. Landelijke kernen	Fout!	Bladwijzer	niet
4.4.9. Kern in suburbaan gebied Dendermonde	Fout!	Bladwijzer	niet
gedefinieerd.			
4.4.10. Besluit	Fout!	Bladwijzer	niet
5. Besluiten: Belangrijkste vaststellingen	Fout!	Bladwijzer	niet
gedefinieerd.			
6. Verdere conclusies.....	Fout!	Bladwijzer	niet
7. Bibliografie.....	Fout!	Bladwijzer	niet

FIGUREN

FIGUUR 1: INTERN MIGRATIESALDO NAAR LEEFTIJD IN DE STADSGEWESTEN (BRON: MOORTGAT, 2006)	8
FIGUUR 2: BINNENLANDSE MIGRATIESTROMEN VAN EN NAAR VLAANDEREN (ABSOLUTE JAARLIJKSE AANTALLEN VOOR DE PERIODE 2001-2003)	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
FIGUUR 3: EVOLUTIE VAN DE MOBILITEIT BINNEN VLAANDEREN EN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, 1997-2003	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
FIGUUR 4: EVOLUTIE VAN HET INTERN MIGRATIESALDO VOLGENS DE INDELING VAN HET RSV, 1997-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG)	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
FIGUUR 5: EVOLUTIE VAN DE INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN HET INTERN MIGRATIESALDO IN DE GESELECTEERDE KUSTGEMEENTEN, 1997-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG)	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
FIGUUR 6: EVOLUTIE VAN DE INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN HET INTERN MIGRATIESALDO VAN DE 41-60JARIGEN IN DE GESELECTEERDE KUSTGEMEENTEN, 1997-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG)	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
FIGUUR 7: EVOLUTIE VAN DE INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN HET INTERN MIGRATIESALDO VAN DE 60-PLUSSERS IN DE GESELECTEERDE KUSTGEMEENTEN, 1997-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG)	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
FIGUUR 8: GEMIDDELDE JAARLIJKSE MIGRATIESTROMEN VAN EN NAAR HET KUSTGEBIED, 2001-2003	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
FIGUUR 9: EVOLUTIE VAN DE INWIJKING, DE UITWIJKING EN HET SALDO TEN AANZIEN VAN WALLONIË IN DE GESELECTEERDE GRENSGEMEENTEN, 1997-2003	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
FIGUUR 10: GEMIDDELDE JAARLIJKSE MIGRATIESTROMEN VAN EN NAAR HET GRENSGEBIED MET WALLONIË, 2001-2003	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
FIGUUR 11: EVOLUTIE VAN DE INWIJKING, UITWIJKING EN HET MIGRATIESALDO TEN AANZIEN VAN NEDERLAND IN DE GESELECTEERDE GRENSGEMEENTEN, 1997-2003	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
FIGUUR 12: GEMIDDELDE JAARLIJKSE MIGRATIESTROMEN VAN EN NAAR HET GRENSGEBIED MET NEDERLAND, 2001-2003	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
FIGUUR 13: EVOLUTIE VAN DE INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN HET INTERN MIGRATIESALDO IN DE AFGEBAKENDE REGIO IN HET NOORDEN VAN ANTWERPEN, 1997-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG)	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.

FIGUUR 14: GEMIDDELDE JAARLIJKSE MIGRATIESTROMEN VAN EN NAAR HET NOORDEN VAN ANTWERPEN, 2001-2003 **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

FIGUUR 15: EVOLUTIE VAN DE INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN HET INTERN MIGRATIESALDO IN DE AFGEBAKENDE REGIO ROND BRUGGE, 1997-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

FIGUUR 16: GEMIDDELDE JAARLIJKSE MIGRATIESTROMEN VAN EN NAAR DE REGIO BRUGGE-EEKLO, 2001-2003 **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

FIGUUR 17: EVOLUTIE VAN DE INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN HET INTERN MIGRATIESALDO IN DE AFGEBAKENDE REGIO ROND KORTRIJK, 1997-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

FIGUUR 18: GEMIDDELDE JAARLIJKSE MIGRATIESTROMEN VAN EN NAAR DE REGIO KORTRIJK, 2001-2003 **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

FIGUUR 19: EVOLUTIE VAN DE INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN HET INTERN MIGRATIESALDO IN DE AFGEBAKENDE REGIO ROND HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, 1997-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

FIGUUR 20: GEMIDDELDE JAARLIJKSE MIGRATIESTROMEN VAN EN NAAR DE REGIO TEN OOSTEN EN TEN WESTEN VAN BRUSSEL, 2001-2003 **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

FIGUUR 21: EVOLUTIE VAN DE INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN HET INTERN MIGRATIESALDO IN DE AFGEBAKENDE REGIO E40-E314, 1997-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

FIGUUR 22: GEMIDDELDE JAARLIJKSE MIGRATIESTROMEN VAN EN NAAR DE REGIO E40-E314, 2001-2003 **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

FIGUUR 23: EVOLUTIE VAN DE INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN HET INTERN MIGRATIESALDO IN DE AFGEBAKENDE REGIO IN LIMBURG, 1997-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

FIGUUR 24: GEMIDDELDE JAARLIJKSE MIGRATIESTROMEN VAN EN NAAR DE REGIO LIMBURG, 2001-2003 **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

FIGUUR 25: SCHEMATISCHE VOORSTELLING VAN DE MIGRATIESTROMEN IN EN NAAR MIDDELKERKE **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

FIGUUR 26: SCHEMATISCHE VOORSTELLING VAN DE MIGRATIES VANUIT NEDERLAND IN LANAKEN **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

FIGUUR 27: SCHEMATISCHE VOORSTELLING VAN DE MIGRATIESTROMEN OP DE AS GENT-DENDERMONDE **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

FIGUUR 28: OVERZICHTSKAART VAN DE BELANGRIJKSTE MIGRATIEDYNAMIEKEN DIE VASTGESTELD WERDEN **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

KAARTEN

KAART 1: INTERN MIGRATIESALDO IN DE PERIODE 2001-2003 IN VLAANDEREN EN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

KAART 2: EVOLUTIE VAN HET INTERN MIGRATIESALDO TUSSEN 1997-1999 EN 2001-2003 IN VLAANDEREN EN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG). **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

KAART 3: INTERN MIGRATIESALDO IN 2001-2003 EN EVOLUTIE ERVAN TUSSEN 1997-1999 EN 2001-2003 IN VLAANDEREN EN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

KAART 4: MIGRATIESALDO PER 10.000 INWONERS TEN AANZIEN VAN HET GROOTSTEDELIJK GEBIED + HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, 2001-2003 **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

KAART 5: EVOLUTIE VAN HET MIGRATIESALDO TEN AANZIEN VAN HET GROOTSTEDELIJK GEBIED + HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST TUSSEN 1997-1999 EN 2001-2003 **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

KAART 6: MIGRATIESALDO TEN AANZIEN VAN HET GROOTSTEDELIJK GEBIED + BHG IN 2001-2003 EN DE EVOLUTIE ERVAN TUSSEN 1997-1999 EN 2001-2003 **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

KAART 7: INTERN MIGRATIESALDO VAN DE 18-26 JARIGEN (2001-2003) IN VLAANDEREN EN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

KAART 8: INTERN MIGRATIESALDO VAN DE 27-40 JARIGEN (2001-2003) IN VLAANDEREN EN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

- KAART 9: INTERN MIGRATIESALDO VAN DE 41-60 JARIGEN (2001-2003) IN VLAANDEREN EN HET BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK GEWEST (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 10: INTERN MIGRATIESALDO VAN DE 60-PLUSSERS (2001-2003) IN VLAANDEREN EN HET BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK GEWEST (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 11: LOKALISATIE VAN GEMEENTEN MET EEN CONTINU HOOG INTERN MIGRATIESALDO (HERKOMST EN
BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 12: LOKALISATIE VAN GEMEENTEN MET EEN RECENT HOOG INTERN MIGRATIESALDO (HERKOMST EN
BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 13: AFBAKENING VAN DE BELANGRIJKSTE VERHUISRELATIE ZONDER DEINZE, WAREGEM, HALLE EN
RONSE MET BEPALING VAN GEMEENTEN DIE MEERDERE BELANGRIJKE VERHUISRELATIES
HEBBEN. **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 14: EXTERN MIGRATIESALDO IN DE PERIODE 2001-2003 IN VLAANDEREN EN HET BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK GEWEST (HERKOMST EN BESTEMMING BUITENLAND)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 15: MIGRATIESALDO TEN AANZIEN VAN HET BUITENLAND EN WALLONIË, 2001-2003**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 16: TOTAAL MIGRATIESALDO IN DE PERIODE 2001-2003 IN VLAANDEREN EN HET BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK GEWEST (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË, BHG EN
BUITENLAND) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 17: LOKALISATIE VAN GEMEENTEN MET EEN CONTINU HOOG TOTAAL MIGRATIESALDO (HERKOMST EN
BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË, BHG EN BUITENLAND)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 18: LOKALISATIE VAN GEMEENTEN MET EEN RECENT HOOG TOTAAL MIGRATIESALDO (HERKOMST EN
BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË, BHG EN BUITENLAND)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 19: WEERGAVE VAN ALLE SPECIFIEKE GEBIEDEN DIE ONDERZOCHT ZULLEN WORDEN**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 20: AANDEEL VAN DE MOBILITEIT VAN DE 60PLUSSERS IN DE BINNENLANDSE MOBILITEIT (%),
2001-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 21: MIGRATIESALDO TEN AANZIEN VAN WALLONIË IN VLAANDEREN EN HET BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK GEWEST, 2001-2003 **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 22: AANDEEL VAN DE WAALSE MOBILITEIT IN DE BINNENLANDSE MOBILITEIT (%), 2001-2003**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 23: MIGRATIESALDO TEN AANZIEN VAN VLAANDEREN EN HET BHG IN WALLONIË, 2001-2003**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 24: MIGRATIESALDO TEN AANZIEN VAN HET GESELECTEERDE GRENSGEBIED MET WALLONIË, 2001-
2003 **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 25: MIGRATIESALDO TEN AANZIEN VAN NEDERLAND IN VLAANDEREN EN HET BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK GEWEST, 2001-2003 **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 26: AANDEEL VAN DE NEDERLANDSE MOBILITEIT IN DE TOTALE MOBILITEIT (%), 2001-2003**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 27: AFBAKENING VAN REGIO'S MET EEN SPECIFIEKE INTERNE MIGRATIEDYNAMIEK TIJDENS DE
ONDERZOCHE PERIODE (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 28: MIGRATIESALDO TEN AANZIEN VAN HET AFGEBAKENDE GEBIED IN HET NOORDEN VAN ANTWERPEN,
2001-2003 **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 29: MIGRATIESALDO TEN AANZIEN VAN HET AFGEBAKENDE GEBIED ROND BRUGGE, 2001-2003**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 30: MIGRATIESALDO TEN AANZIEN VAN HET AFGEBAKENDE GEBIED ROND KORTRIJK, 2001-2003**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 31: MIGRATIESALDO TEN AANZIEN VAN HET AFGEBAKENDE GEBIED ROND BRUSSEL, 2001-2003**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 32: MIGRATIESALDO TEN AANZIEN VAN HET AFGEBAKENDE GEBIED ROND DE E40 EN E314, 2001-
2002 **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- KAART 33: MIGRATIESALDO TEN AANZIEN VAN HET AFGEBAKENDE GEBIED IN LIMBURG, 2001-2003**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

TABELLEN

- TABEL 1: INTERNE MIGRATIES TUSSEN WALLONIË ENERZIJD EN VLAANDEREN EN HET BHG ANDERZIJD,
2001-2003 (GEMIDDELDE JAARLIJKSE AANTALEN) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

- TABEL 2: INTERNE INWIJKING, UITWIJKING, MOBILITEIT EN MIGRATIESALDO VOLGENS DE INDELING VAN HET RSV, DRIEJAARLIJKSE GEMIDDELDEN PER 10.000 INWONERS VOOR 1997-1999 EN 2001-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 3: INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN MIGRATIESALDO IN DE GROOTSTEDELIJKE EN REGIONAALSTEDELIJKE GEBIEDEN, GEMIDDELDE JAARLIJKSE AANTALLEN VOOR DE PERIODE 2001-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 4: INTERN MIGRATIESALDO PER 10.000 INWONERS IN DE 13 CENTRUMSTEDEN EN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 5: INTERN MIGRATIESALDO IN DE 13 CENTRUMSTEDEN EN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST IN ABSOLUTE CIJFERS (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 6: GEMEENTEN MET MEERDERE BELANGRIJKE VERHUISRELATIES **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 7: EXTERNE INWIJKING EN UITWIJKING VOOR VLAANDEREN EN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST (GEMIDDELDE JAARLIJKSE WAARDEN VOOR DE PERIODE 2001-2003)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 8: EXTERNE IMMIGRATIES NAAR HERKOMST IN VLAANDEREN EN HET BHG, ABSOLUTE AANTALLEN PER JAAR, 2001-2003 **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 9: EXTERNE EMIGRATIE NAAR BESTEMMING VANUIT VLAANDEREN EN HET BHG, ABSOLUTE AANTALLEN PER JAAR, 2001-2003 **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 10: TOP-10 VAN DE GROOTSTE TOTALE VESTIGINGSOVERSCHOTTEN IN ABSOLUTE CIJFERS, 2001-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË, BHG EN BUITENLAND)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 11: TOP-10 VAN DE GROOTSTE TOTALE VERTREKOVERSCHOTTEN IN ABSOLUTE CIJFERS, 2001-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË, BHG EN BUITENLAND)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 12: INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN MIGRATIESALDO PER LEEFTIJDSKLASSE VOOR HET KUSTGEBIED IN ABSOLUTE AANTALLEN PER JAAR, 2001-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 13: TOP-10 VAN DE GEMEENTEN DIE DE MEESTE INWONERS WINNEN (POS. SALDO) EN VERLIEZEN (NEG. SALDO) TEN AANZIEN VAN WALLONIË IN ABSOLUTE AANTALLEN.**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 14: INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN MIGRATIESALDO PER LEEFTIJDSKLASSE VOOR HET GESELECTEERDE GRENSGEBIED MET WALLONIË IN ABSOLUTE AANTALLEN PER JAAR, 2001-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 15: TOP-10 VAN DE GROOTSTE VESTIGINGSOVERSCHOTTEN IN WALLONIË TEN AANZIEN VAN VLAANDEREN EN HET BHG, 2001-2003 (ABSOLUTE AANTALLEN PER JAAR)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 16: TOP-10 VAN DE GROOTSTE VESTIGINGSOVERSCHOTTEN TEN AANZIEN VAN NEDERLAND IN ABSOLUTE CIJFERS, 2001-2003 **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 17: INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN MIGRATIESALDO PER LEEFTIJDSKLASSE VOOR HET GESELECTEERDE GRENSGEBIED MET NEDERLAND IN ABSOLUTE AANTALLEN PER JAAR, 2001-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 18: ABSOLUTE MIGRATIECIJFERS TEN AANZIEN VAN HET KUSTGEBIED, HET GRENSGEBIED MET WALLONIË EN HET GRENSGEBIED MET NEDERLAND (JAARLIJKSE GEMIDDELDEN VOOR DE PERIODE 2001-2003) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 19: MIGRATIEKENMERKEN VAN DE AFGEBAKENDE REGIO'S **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 20: INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN MIGRATIESALDO PER LEEFTIJDSKLASSE VOOR HET GESELECTEERDE GEBIED IN HET NOORDEN VAN ANTWERPEN IN ABSOLUTE AANTALLEN PER JAAR, 2001-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 21: INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN MIGRATIESALDO PER LEEFTIJDSKLASSE VOOR DE GESELECTEERDE REGIO BRUGGE-EEKLO IN ABSOLUTE AANTALLEN PER JAAR, 2001-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 22: INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN MIGRATIESALDO PER LEEFTIJDSKLASSE VOOR DE GESELECTEERDE REGIO KORTRIJK IN ABSOLUTE AANTALLEN PER JAAR, 2001-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG)**FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

- TABEL 23: INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN MIGRATIESALDO PER LEEFTIJD SKLASSE VOOR DE GESELECTEERDE REGIO TEN OOSTEN EN TEN WESTEN VAN HET BHG IN ABSOLUTE AANTALLEN PER JAAR, 2001-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 24: INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN MIGRATIESALDO PER LEEFTIJD SKLASSE VOOR DE GESELECTEERDE GEMEENTEN ROND DE E40 EN DE E314 IN ABSOLUTE AANTALLEN PER JAAR, 2001-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 25: INTERNE INWIJKING, UITWIJKING EN MIGRATIESALDO PER LEEFTIJD SKLASSE VOOR DE GESELECTEERDE REGIO LIMBURG IN ABSOLUTE AANTALLEN PER JAAR, 2001-2003 (HERKOMST EN BESTEMMING VLAANDEREN, WALLONIË EN BHG) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 26: MIGRATIEGEGEVENS VOOR MIDDELKERKE PER 10.000 INWONERS **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 27: MIGRATIEGEGEVENS VOOR MIDDELKERKE NAAR HERKOMST EN BESTEMMING **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 28: VANUIT MIDDELKERKE WORDT ER VOORAL VERHUID NAAR: **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 29: NAAR MIDDELKERKE WORDT ER VOORAL VERHUID VANUIT: **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 30: MIGRATIESALDO PER LEEFTIJD VOOR MIDDELKERKE: **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 31: MIGRATIEGEGEVENS VOOR LANAKEN PER 10.000 INWONERS **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 32: MIGRATIEGEGEVENS VOOR LANAKEN NAAR HERKOMST EN BESTEMMING **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 33: VANUIT LANAKEN WORDT ER VOORAL VERHUID NAAR: **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 34: NAAR LANAKEN WORDT ER VOORAL VERHUID VANUIT: **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 35: MIGRATIESALDO PER LEEFTIJD VOOR LANAKEN: **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 36: MIGRATIEGEGEVENS VOOR SINT-GENESIUS-RODE PER 10.000 INWONERS **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 37: MIGRATIEGEGEVENS VOOR SINT-GENESIUS-RODE NAAR HERKOMST EN BESTEMMING (ABSOLUTE CIJFERS GEMIDDELD 2001-2003) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 38: MIGRATIESALDO PER LEEFTIJD VOOR SINT-GENESIUS-RODE: (ABSOLUTE CIJFERS GEMIDDELD 2001-2003) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 39: MIGRATIEGEGEVENS VOOR DESTELBERGEN PER 10.000 INWONERS **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 40: MIGRATIEGEGEVENS VOOR DESTELBERGEN NAAR HERKOMST EN BESTEMMING (ABSOLUTE CIJFERS GEMIDDELD 2001-2003) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 41: MIGRATIESALDO PER LEEFTIJD VOOR DESTELBERGEN (ABSOLUTE CIJFERS GEMIDDELD 2001-2003) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 42: MIGRATIEGEGEVENS VOOR LAARNE PER 10.000 INWONERS **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 43: MIGRATIEGEGEVENS VOOR LAARNE NAAR HERKOMST EN BESTEMMING (ABSOLUTE CIJFERS GEMIDDELD 2001-2003) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 44: MIGRATIESALDO PER LEEFTIJD VOOR LAARNE (ABSOLUTE CIJFERS GEMIDDELD 2001-2003) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 45: MIGRATIEGEGEVENS VOOR BERLARE PER 10.000 INWONERS **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 46: MIGRATIEGEGEVENS VOOR BERLARE NAAR HERKOMST EN BESTEMMING (ABSOLUTE CIJFERS GEMIDDELD 2001-2003) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 47: MIGRATIESALDO VOOR BERLARE (ABSOLUTE CIJFERS GEMIDDELD 2001-2003) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 48: MIGRATIEGEGEVENS VOOR DENDERMONDE PER 10.000 INWONERS **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 49: MIGRATIECIJFERS VOOR DENDERMONDE NAAR HERKOMST EN BESTEMMING (ABSOLUTE CIJFERS GEMIDDELD 2001-2003) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**
- TABEL 50: MIGRATIESALDO PER LEEFTIJD VOOR DENDERMONDE (ABSOLUTE CIJFERS GEMIDDELD 2001-2003) **FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.**

1. Inleiding

De evaluatie en de herziening van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen is een taak van het beleidsdomein Ruimtelijke Ordening op Vlaams niveau. Op korte termijn wordt de noodzaak van een partiële herziening afgewogen. Het naderen van de planhorizon 2007 speelt hier een belangrijke rol. Enkele prioritaire aandachtspunten zijn wonen, werken, vrije tijd en mobiliteit.

Het voorliggende onderzoek kadert in deze context. De migratiebewegingen binnen en van en naar Vlaanderen hebben natuurlijk een immense impact op het wonen en op het ruimtegebruik in Vlaanderen.

Dit rapport is een overzicht van de belangrijkste en meest relevante migratietrends die we konden constateren voor de onderzoeksperiode 1997-2003.

Het onderzoek zal input geven aan de latere beleidsmatige vertaling van de waargenomen trends naar zowel het richtinggevend als het informatieve deel van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

Momenteel heeft de Vlaamse Overheid te weinig zicht op de ruimtelijke weerslag van de migraties in en naar Vlaanderen. Het bestaande onderzoek beperkt zich voornamelijk tot de grootsteden, tot stadsgewestelijk niveau, tot niveau van de migratiebekkens of tot de bestaande bestuurlijke indelingen. Er is hiernaast behoefte aan een meer ruimtelijke benadering die toelaat een regionaal gediversifieerde beleidsvertaling te maken. Er is nood aan een duidelijk inzicht in de trends en evoluties die merkbaar zijn binnen de in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen opgenomen beleidsindeling.

Ook regionale verschillen kunnen een belangrijke rol spelen. We kunnen hier bijvoorbeeld de kustgemeenten situeren die een sterke migratiedruk ondervinden, en de grensgemeenten onder invloed van buitenlandse migraties.

Voor het beleid is het verder ook nuttig te weten welke gebieden inwoners verliezen en welke gebieden inwoners aantrekken. Een belangrijk onderscheid wordt gemaakt tussen interne of externe migraties. Ook is het nuttig om te weten welke leeftijdsgroepen naar waar trekken. Zo zullen bijvoorbeeld de jonge twintigers andere verhuisvoorkeuren hebben dan de 60-plussers.

Een ander belangrijk aandachtspunt is hoe de suburbanisatie evolueerde tijdens de onderzochte periode. Zijn er steden waar er geen suburbanisatie meer is? Zijn er steden waar de suburbanisatie sterk toenam?

We zullen ook de correlatie nagaan met bepaalde contextuele variabelen zoals bouwgrond- en woningprijzen, aandeel eengezinswoningen, aandeel serviceflats,... In de hoop dat we hierover relevante uitspraken kunnen doen en specifieke trends van de migratie kunnen belichten aan de hand van een aantal indicatoren.

Tot slot zullen nog enkele regio's besproken worden waar significante ruimtelijke trends inzake migratie zijn vast te stellen en die in het voorgaande onderzoek nog niet besproken werden.

We deden een dataonderzoek op basis van de aangereikte gegevens door de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Hierna deden we een onderzoek van vier case-studies in specifieke gebieden om de geconstateerde trends te duiden, eventueel te nuanceren of ruimtelijk te situeren. De vier cases die we onderzochten, waren Middelkerke (i.f.v. kustmigratie), Lanaken (i.f.v. grensmigratie met Nederland), Sint-Genesius-Rode (i.f.v. migratie met Wallonië) en de as Gent-Dendermonde (i.f.v. randstedelijk

gebied en suburbanisatie en i.f.v. landelijk gebied met hoge migratiedruk en uitdijende suburbanisatie). Op basis van interviews en terreinwaarnemingen hebben we de belangrijkste trends uit het dataonderzoek verder onderzocht

Dit zijn de belangrijkste aandachtspunten die we zullen meenemen doorheen de volgende analyse. In de bijlage zitten nog uitbreidingen van het gevoerde onderzoek voor wie meer achtergrondinformatie wil.

2. Materiaal en methoden

2.1. Gebruikte data

De migratiedata voor dit onderzoek werden ter beschikking gesteld door de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Zij herwerkten de gegevens die ze bekwamen bij de Algemene Directie Statistiek¹ (ADS) in handige en gebruiksvriendelijke kubussen.

De eigenlijke bron van de gegevens is het Rijksregister. Daar worden de gegevens uit de gemeentelijke bevolkingsregisters over alle burgers die regelmatig in het land verblijven samengebracht. Het gaat dan over geboortes en overlijdens, veranderingen van nationaliteit of verblijfplaats, ... Vanzelfsprekend ontbreken de gegevens van iedereen die niet gedomicilieerd is (o.a. studenten, tweede verblijvers en illegalen).

We behandelen in dit onderzoek de migratiegegevens van 1997 tot en met 2003.

De gegevens over de voorzieningen voor ouderen (o.a. serviceflats) werden bekomen bij het Departement voor Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

De cijfers over woningen en bouwgronden zijn STADIM-gegevens en werden eveneens ter beschikking gesteld door de opdrachtgever.

2.2. Begrippen

In deze studie worden alle gemeentegrensoverschrijdende migraties opgenomen. Verhuisbewegingen binnen een gemeente zijn dus niet opgenomen in dit onderzoek. De nomenclatuur die gebruikt zal worden is die van de Algemene Directie Statistiek. Er worden volgende verklaringen gegeven aan de gebruikte termen²:

- Als **'migrant'** wordt beschouwd de persoon die van gewone verblijfplaats verandert.
- **'Migratie'** is de verandering van gewone verblijfplaats; in tegenstelling tot de voorgaande term kan de migratie meer dan één beweging van een persoon gedurende de beschouwde periode - doorgaans een jaar - inhouden.
- Een migratie die de gemeentegrens overschrijdt is, naargelang de referentiegemeente van waaruit men deze verandering van de gewone verblijfplaats bekijkt, een **'inwijking'** of een **'uitwijking'**.
- Er wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen nationale (interne) en internationale (externe) migraties. De inwijking in

---

¹ Het voormalige Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) werd omgedoopt tot FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie. Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. De korte naam is: Algemene Directie Statistiek (ADS).

² Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2004, In- en Uitwijking in Vlaamse steden en gemeenten: een analyse van de interne en externe migratie naar leeftijd en ruimtelijke structuren voor de periode 1995-2002. In Stativaria 33.

een bepaalde stad of gemeente vanuit een andere stad of gemeente van België, en ook de uitwijking naar een andere stad of gemeente van België worden gerekend tot de '**interne migratie**'; het betreft hier een 'interne immigratie' of een 'interne emigratie', ook wel 'binnenlandse inwijking' of 'binnenlandse uitwijking'. Hierbij zijn dus ook de migraties van en naar Wallonië opgenomen. Interne migraties gebeuren vooral over relatief korte afstanden. We zien hier trends als suburbanisatie en invloed van leeftijd op de migratiedynamiek.

- De inwijking in een bepaalde stad of gemeente vanuit het buitenland, en ook de uitwijking naar het buitenland - dwz. een ander land dan België - worden gerekend tot de '**externe migratie**'; het betreft hier een 'externe immigratie' of een 'externe emigratie', ook wel 'buitenlandse inwijking' of 'buitenlandse uitwijking'. De in- en uitwijking van en naar Nederland is dus een externe verhuisbeweging. Externe verhuisbewegingen geven een heel ander fenomeen weer dan interne. Er wordt gewoonlijk verhuisd over een veel grotere afstand en er is een voorkeur voor de stedelijke omgeving.
- De '**buitenlandse uitwijking**' is een gecorrigeerde maat, waarbij ook rekening is gehouden met de '**ambtshalve geschrapte personen**' (na officiële vaststelling van hun vertrek uit de gemeente door het schepencollege) en met de '**heringeschreven personen**' (in het jaar volgend op de schrapping of heringeschreven in een andere gemeente). In de ADS-tabellen wordt de balans van de ambtshalve geschrapte personen min de heringeschreven personen verrekend in de externe emigratie. Volgens de Algemene Directie Statistiek komt dit overeen met wat men in de meeste gevallen vaststelt, namelijk "dat het bij geschrapte personen die niet opnieuw worden ingeschreven, meestal gaat om buitenlanders die naar hun land van herkomst zijn teruggekeerd, zonder dat zij het gemeentebestuur hebben verwittigd".
- Het verschil tussen de in- en uitwijking wordt weergegeven in een balans of **migratiesaldo**. Meer in het bijzonder laat zich het onderscheid maken tussen het '**interne migratiesaldo**' of de balans van de interne inwijking en de interne uitwijking; het '**externe migratiesaldo**' of de balans van de externe inwijking en de externe uitwijking (na correctie voor ambtshalve schrappingen en herinschrijvingen); en tenslotte het '**totale migratiesaldo**' of de balans van de totale inwijking (intern + extern) en de totale uitwijking (intern + extern). Deze saldi laten zich zinvol berekenen voor gemeenten en voor diverse aggregaten van gemeenten.
- Een positief migratiesaldo zullen we een **vestigingsoverschot** noemen, een negatief migratiesaldo noemen we een **vertrekoverschot**.
- De som van de in- en uitwijking duidt op de '**intensiteit**' of '**mobiliteit**' van de gemeentegrensoverschrijdende migratie. Hoe hoger de som, hoe meer gemeentegrensoverschrijdende verhuisbewegingen, des te hoger ook de intensiteit. De maat laat zich vooral zinvol interpreteren als een relatieve maat, dwz. uitgedrukt per tienduizend eenheden van de (gemiddelde) bevolking. Het spreekt voor zich dat van twee gemeenten met gelijke migratiesaldi, de gemeente met de hoogste gemeentegrensoverschrijdende migratie-intensiteit het meest aan verandering onderhevig is.
- De '**interne mobiliteit**' verwijst naar de intensiteit van de migratiebewegingen binnen België. Op het niveau van gemeenten kan

de maat simpelweg bepaald worden; op een geaggregeerd niveau echter moet rekening gehouden worden met dubbeltellingen (omdat een 'interne inwijking' in gemeente A kan samenvallen met een 'interne uitwijking' in gemeente B van hetzelfde aggregaat). **'Externe intensiteit'** anderzijds slaat op de som van buitenlandse in- en uitwijkingen.

Suburbanisatie wordt in Buursink³ omschreven als “het verschijnsel dat in toenemende mate stedelijke activiteiten zich losmaken van het eigenlijke stedelijke gebied en zich verspreiden over een groot, van oorsprong typisch landelijk gebied rondom een stad of agglomeratie”. In de meeste omschrijvingen⁴ van suburbanisatie komen bepaalde kenmerken naar voor:

1. Suburbanisatie is een uitwaaiing van stedelijke activiteiten.
2. Suburbanisatie gaat gepaard met de inname van oorspronkelijk landelijk gebied.

We zullen de suburbanisatie in dit onderzoek enkel vanuit de insteek van migraties onderzoeken. Maar het moet duidelijk gesteld worden dat er nog andere aspecten zijn die deze trends mee sturen of bepalen.

Verstedelijking is een ander fenomeen dan suburbanisatie, hoewel de twee sterk met elkaar verbonden zijn. Verstedelijking kan gaan over de uitbreiding van een bestaand stedelijk gebied, maar het kan ook het ontstaan zijn van nieuwe stedelijke regio's. Bij verstedelijking moet rekening gehouden worden met de totale migraties, terwijl suburbanisatie een interne migratietrend is.

Technieken

We zullen in het onderzoek gebruik maken van **driejaarlijkse gemiddelden** om de vergelijking tussen het migratiepatroon aan het begin en aan het einde van de onderzoeksperiode te vergelijken. Op deze manier worden afwijkende jaarlijkse waarden ('uitschieters') geneutraliseerd. De driejaarlijkse gemiddelden worden bekomen door de som van de mobiliteit of het saldo tijdens de drie jaren te delen door de som van de referentiebevolking voor de drie jaren.

Migratiesaldi en mobiliteitscijfers zullen meestal **per 10.000 inwoners** worden uitgedrukt om zo de vergelijking tussen verschillende gebieden mogelijk te maken. Als referentiebevolking wordt het aantal inwoners van het gebied genomen waarvan we het saldo of de mobiliteit willen berekenen.

Voor het bepalen van verbanden tussen de migratiegegevens en externe variabelen zullen we gebruik maken van een **correlatieonderzoek**. We doen dit in het statistisch programma SPSS door middel van de Pearson correlatiecoëfficiënt⁵.

Een correlatie geeft aan hoe sterk twee variabelen (lineair) samenhangen en wordt uitgedrukt door een coëfficiënt gelegen tussen -1 en +1. Bij een correlatiecoëfficiënt gelijk aan 0 is er geen enkele relatie tussen de twee variabelen, bij een waarde +1 of -1 is er sprake van een perfecte samenhang. De absolute waarde van de coëfficiënt zegt dus iets over de sterkte van het verband: hoe sterker de samenhang tussen de variabelen, hoe meer de coëfficiënt van 0 zal afwijken. Een positieve correlatie betekent: 'hoe hoger x, hoe hoger y', bij een negatieve correlatie geldt 'hoe hoger x, hoe lager y'. Een correlatie wijst niet noodzakelijk op een causaal verband.

---

³ Buursink, J. (1980). 'Stad en Ruimte'. Van Gorcum, Assen.

⁴ Onder andere: Cabus, P., C. Kesteloot, H. Van der Haegen (1989). 'Stadsvlucht maakt vrij'. Acco, Leuven.
Boudry, L. e.a. (2003). 'De eeuw van de stad. Over stadsrepublieken en rastersteden. Witboek'. Die Keure, Brugge.

⁵ De pearson correlatie berekent de correlatie tussen 2 variabelen door middel van de covariantie tussen de standaardscores voor de twee variabelen. Zo is het mogelijk om variabelen die in verschillende schalen zijn gequoteerd met elkaar te vergelijken. De methode is m.a.w. schaalonafhankelijk.

Om bepaalde **afbakeningen** te maken op basis van migratiedata die nodig zijn om bijvoorbeeld specifieke gebieden te onderzoeken, zullen we gebruik maken van een **cumulatieve verdelingscurve** van alle waarden voor de 327 gemeenten (Vlaanderen + Brussels Hoofdstedelijk Gewest). Het punt waar de grafiek overgaat van exponentieel naar logaritmisch is het punt dat de data in twee groepen verdeelt die significant van elkaar verschillen. Zo kunnen we bepalen welke gebieden zullen worden opgenomen in de selectie voor verder onderzoek.

Focus van het onderzoek

De focus van het onderzoek ligt bij de volgende vier onderzoeksthema's uit het migratieonderzoek:

1. Trends en evoluties die merkbaar zijn binnen de in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen opgenomen ruimtelijke beleidsindeling.
2. Trends en evoluties die merkbaar zijn binnen specifieke regio's, met name de kust en de grensstreek met Nederland en Wallonië.
3. Specifieke kenmerken en trends van de migratie aan de hand van een aantal indicatoren. (o.a. bouwgrondprijzen, woningprijzen, ouderenvoorziening,...)
4. Regio's waar thans significante ruimtelijke trends inzake migratie zijn vast te stellen maar die niet noodzakelijk samenhangen met de genoemde bestaande geografische of beleidsmatige indelingen.

Het gebied waarop deze analyse zal toegepast worden is Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG). In bijlage 17 is een voorstelling gemaakt waarop alle Vlaamse gemeenten zijn aangeduid. Kaart 79 is een slide die kan gebruikt worden om op de geproduceerde kaarten te leggen.

Parameters die zullen betrokken worden zijn leeftijd, herkomstbestemming, bouwgrond- en woningprijzen, aanwezigheid van ouderenvoorziening, ...

Afbakening van leeftijdsklassen

In het onderzoek zullen we leeftijd als variabele aan bod laten komen. De indeling van de leeftijdsklassen⁶ die we zullen gebruiken, werd ook gebruikt in De Corte⁷ e.a. en Moortgat⁸. Deze indeling is gebaseerd op de migratiesaldi in de verschillende delen van de stadsgewesten en zal hieronder kort toegelicht worden (zie Figuur 1).

De eerste leeftijdsklasse die wordt afgebakend is die van de 18-26 jarigen. Dit op basis van de snijpunten met de 0-as. Het is de enige leeftijdsklasse die een vestigingsoverschot heeft ten aanzien van de stedelijke kernen. Redenen waarom deze groep zich vooral in de richting van de steden begeeft, kunnen zijn: aangetrokken tot de stedelijke omgeving, studeren, intrede op de arbeidsmarkt,...

---

⁶ Een andere methode is om met leeftijdsgroepen per jaar, per vijf jaar, of per tien jaar te werken. Ook de weergave van leeftijdsprofielen is een alternatief. Wij verkozen echter de indeling van de leeftijdsklassen die reeds in vorige onderzoeken is gebruikt (o.a. Decorte e.a. en Moortgat). Hieruit blijkt dat het gebruik van deze indeling in leeftijdsklassen een goed te interpreteren resultaat geeft.

⁷ De Corte, S., P. Raymaekers, B. Vandekerckhove, K. Thaens (2003). 'Onderzoek naar de migratiebewegingen van de grote steden in de drie gewesten van België', Vrije Universiteit Brussel, Cosmopolis.

⁸ Moortgat, W. (2006). Migraties en stedelijkheid: een analyse van het Belgisch migratiepatroon en stedelijke ontwikkeling 1992-2004 met een detailonderzoek van het stadsgewest Brussel', eindverhandeling, Vrije Universiteit Brussel.

Een tweede en een derde groep die we apart gaan onderzoeken zijn de 0-17 jarigen en de 27-40 jarigen. Voor beide groepen zijn er grote vertrekoverschotten ten aanzien van de agglomeraties. Deze groepen zijn met elkaar verbonden. Het zijn namelijk de ouders die met hun kinderen gaan verhuizen omwille van de aankoop van een eigen woning of het uitwijken naar een ruimere woning bij gezinsuitbreiding. De bovengrens van 40 jaar is gekozen omdat vanaf die leeftijd ook andere factoren de migraties gaan bepalen.

De volgende leeftijdsklasse (41-60 jaar) zal een overgangsbeeld geven van de migratiedynamiek wanneer de kinderen het huis verlaten en wanneer de ouders de arbeidsmarkt beginnen te verlaten.

De laatste klasse is die van de 60-plussers. Deze groep wordt gezien de vergrijzing steeds groter en zal dus ook een belangrijkere rol gaan spelen in de migratiedynamiek. Hier spelen de lege nesten een belangrijke rol. Wanneer de kinderen het huis verlaten hebben, verhuizen deze mensen vaak naar een kleinere woning of appartement.

Figuur 1: Intern migratiesaldo naar leeftijd in de stadsgewesten (bron: Moortgat, 2006)

